

تفاوت وحی و الهام چیست/ نظر فلاسفه اسلامی درباره معارف وحیانی

فلاسفه اسلامی بر عقل تأکید دارند و معتقدند که وحی به انبیاء (ع) به واسطه عقل فعال و ملک وحی صورت می‌گیرد.

فلاسفه اسلامی بر عقل تأکید دارند و معتقدند که وحی به انبیاء (ع) به واسطه عقل فعال و ملک وحی صورت می‌گیرد.

خبرگزاری فارس - حجت‌الاسلام والمسلمین علی ربانی گلپایگانی (استاد کلام حوزه علمیه قم): نخستین پرسش در این بحث این است که آیا معارف وحیانی از نظر فلاسفه اسلامی از نفس پیغمبر (ص) تراوش کرده یا اینکه از عالم غیب و از جانب خداوند متعال - بی واسطه یا با واسطه - بر آنها القا شده است؟ آیا پیامبران درباره معارف وحیانی نقش مولد داشته یا نقش قابلی؟

پاسخ به این پرسش این است که از دیدگاه فلاسفه اسلامی معارف وحیانی بر پیامبران القا شده و آنها نقش قابلی دارند نه قائلی.

عبارات فلاسفه را اگر نگوییم دائم بلکه در قالب موارد می‌توان گفت، وحی به انبیاء به واسطه موجودات مجرد، عقول یا غیر عقول، به آنها الهام و القاء شده است. یکی از این عقول، عقل فعال است که نقش بسیار محوری و تعیین کننده دارد و از نظر پیامبران (ص) عقل فعال همان جبرئیل و روح الامین است.

شواهدی هم وجود دارد به طور مثال مرحوم صدرالمتألهین درباره نقش عقل فعال و ملائکه می‌گوید که برای انسان علم و معرفت به گونه‌های مختلفی حاصل می‌شود یکی از طرق و گونه‌های اصول معرفت همان که عمومیت دارد و اکتسابی است و گاهی هم بدون اکتساب یعنی لدنی است.

بنابراین فرض دوم وحی و فرض اول الهام است. فرق مابین وحی و الهام را اینگونه گذاشتند که هر دو غیر اکتسابی و لدنی است در مورد وحی دریافت کننده توجه کامل به مبدأ و منشأ آن معرفت دارد اما درباره الهام به این نکته توجه ندارد منتها اصل حقیقت علمی را دریافت می‌کند و آن را می‌فهمد.

بنابراین فلاسفه بر عقل تأکید دارند و از نظر آنها وحی به انبیاء به واسطه عقل فعال و ملک وحی است.

ملاصدرا کمال عقل نظری را اینگونه می‌بیند که صفایی یافته و بتواند اکتساب به عقل فعال پیدا کند. یکی از اسامی عقل فعال، قلم اعلاء یعنی نگارنده و معلم شدیدالقوا است.

پیامبران (ص) سه چشم عاقله، خیال و باصره دارد و زمانی که از عقل هیولایی به عقل بالفعل راه یافتند، معلمی قدسی مشاهده می‌کنند، این عقل با واسطه است اما پس از آن هم بدون واسطه وحی به انسان می‌شود. ملاصدرا هم در اسفار و تفسیر قرآن به این مطلب توجه کرده که وحی الهی به انبیا و به ویژه پیامبر اسلام (ص) گاهی بلاواسطه است.

به اعتقاد بنده اینکه ما می‌بینیم فلاسفه اسلامی در تفسیر وحی به انبیا (ع) بر نقش واسطه یعنی عقل فعال و جبرئیل - تأکید دارند به این علت است که غالباً وحی به انبیاء از طریق واسطه بوده و در قرآن کریم نیز آمده است.